



EFFECT OF MINERAL FERTILIZERS ON GROWING PAVLOVNYA TREE SEEDLINGS FROM THE ROOT BACK

Z.T.Bo'stonov¹, X.Z.Abdullayeva², A.D.Olimjonov³

¹ Forestry Research Institute

Andijan branch director, q.x.f.n, associate professor,

² Forestry Development Innovation Center, Head of Scientific Generalization Department, PhD, Associate Professor,

³ Junior Research Fellow, Forestry Development Innovation Center

<https://doi.org/10.5281/zenodo.5054775>

ARTICLE INFO

Received: 20th June 2021

Accepted: 25th June 2021

Online: 30th June 2021

KEY WORDS

forestry, pavloniya,
mineral fertilizers,
seedlings, phosphorus.

ABSTRACT

The article is devoted to paulownia seedlings brought to the Republic of Uzbekistan from Germany and grown for the improvement of roads in the Andijan region. The Paulownia plant is of great importance for its beauty, that it is possible to quickly and efficiently make building materials from it, as well as its durability. This article presents the results of a study of the effect of mineral fertilizers when growing paulownia seedlings from root shoots.

ПАВЛОВНИЯ ДАРАХТИ КЎЧАТЛАРИНИ ИЛДИЗ БАЧКИДАН ЕТИШТИРИШДА МИНЕРАЛ ЎЎИТЛАРНИНГ ТАЪСИРИ

З.Т.Бўстонов¹, Х.З.Абдуллаева², А.Д.Олимжонов³

¹ Ўрмон хўжалиги илмий-тадқиқот институти

Андижон филиали директори, қ.х.ф.н, доцент,

² Ўрмон хўжалигини ривожлантириш инновация маркази, илмий натижаларни умумлаштириш бўлими бошлиғи, PhD, доцент,

³ Ўрмон хўжалигини ривожлантириш инновация маркази кичик илмий ходими

MAQOLA TARIXI

Qabul qilindi: 20-iyun 2021

Ma'qullandi: 25-iyun 2021

Chop etildi: 30-iyun 2021

KALIT SO'ZLAR

ўрмон хўжалиги,
павлония, минерал
ўғитлар, кўчат, фосфор

ANNOTATSIYA

Мақола Ўзбекистон республикасида Германия давлатидан келтирилиб парвариш қилинаётган ва Андижон вилоятининг Авто йўл ободонлаштириш учун етиштирилаётган Павлония кўчатлари. Павлония ўсимлиги чиройлилиги, тез ва сифатли қурилиш ҳом-ашёси тайёрланиши ҳамда узоқ умр кўриши билан катта аҳамиятга эгадир. Ушбу мақолада павловния дарахти кўчатларни илдиз бачкидан етиштиришда минерал ўғитларнинг таъсирини ўрганиш натижалари келтирилган.

Республикамизда қишлоқ жумладан, Ўрмончиликнинг жадал
хўжалигининг барча сохалари, шу ривожлантириш мавжуд ўрмон



хўжаликларининг экологик ҳолатини яхшилаш, наёб манзарали ўсимликлардан (Лола дарахти, Повловния, Магнолия) каби ўсимликларни кўчатларини кўпайтириш ва ўрмон хўжаликларини кенгайтириш ишлари олиб борилмоқда. Ўсимликлардан олинадиган маҳсулот сифатини яхшилаш ҳамда қайта ишлаш саноатида тайёрланадиган маҳсулотларни кўпайтириш, бир сўз билан айтганда, халқимизнинг турмуш шароитини ва экологияни яхшилашда, саноатни ёғоч материалларга бўлган талабини тўла қондирилишига катта эътибор қаратилмоқда.

Маълумки, Ўзбекистон республикаси турли иқлим минтақаларидан келтирилган ўсимликларнинг ўсиши учун жуда қулай ҳисобланиб, Павлония ўсимлиги чиройлилиги, тез ва сифатли қурилиш ҳом-ашёси тайёрланиши ҳамда узоқ умр кўриши билан катта аҳамиятга эгадир. Аммо, лекин бу борада жуда кам изланишлар олиб борилган бўлиб, нархлари ҳам жуда юқоридир. Шунинг учун Павловния ўсимлигидан фойдаланиб қишлоқ хўжалигида фойдаланмаётган қўриқ ва адир, тоғ минтақларида ҳамда аҳоли яшаш жойларини кўкаламзорлаштиришда арзон таннархга эришиш ҳамда интенсив кўчатчилик технологияларини яратиш мумкин.

“Ўзбекистон Республикаси Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПК,-2966-сон қарорида белгиланган тадбирлар ижросини ташкил этиш борасида Ноёб манзарали дарахтлар Лола дарахти, Повловния, Магнолия ўсимликларини ўстириш, кўпайтириш ва унинг хом-

ашёсини тайёрлаш соҳасини ривожлантириш бўйича тадбирлар ишлаб чиқилмоқда [1]. Ушбу фармойишлар асосида ноёб ва тез ўсувчи ўсимликлар дарахтларини етиштириш ва уларни кўпайтириш, саноат учун хом-ашё базасини шакллантириш ишларини амалга ошириш бўйича кенг кўламдаги ишлар амалга оширилмоқда.

Ўзбекистонда энг тез ўсувчи дарахт павловниядир. Ёғочи жудаям сифатли ҳисобланади. Павловния ёғочини барча нозик соҳаларда, эшик-ром, пол-панер, уйни томларини ёпиш, мебель ясашда, мусиқа асбоблари ясашда ишлатса бўлади. Павловниани экиш парвариш қилиш учун кам меҳнат талаб этади ва сердаромад иш ҳисобланади.

Павловния-Paulownia- Манзарали дарахтлар туркумига киради. Асосан шарқий осийда ўсадиган 10 та тури мавжуд. Ўзбекистонда манзарали ўсимлик сифатида экиб ўстирилади. Бўйи 12-20 метр, барги оддий юраксимон четлари теккис, кузда тўкилади, гултожиси қўнғироқсимон, барг чиқаргунча очилади. Меваси йирик қаттиқ ёнғоқсимон кўсакча, уруғи майда, ёғочи енгил юмшоқ. Повловния қаламча, илдизбачки ва уруғларидан кўпайтирилади [3].

Маълумки ўсимликларни вегетатив йўл билан кўпайтириш бугунги янгилик эмас, балки узоқ тарихга бориб тақалади. Жумладан, интродукция қилинаётган ўсимликларни хусусан Павловния ўсимлигини ўрганар эканмиз, адабиётлар маълумотларида уруғидан ва замонавий “in-vitro” усулидан фойдаланиб кўпайтиришнинг усуллари



кўп тилга олинади. Илдиз бачкидан кўпайтириш эса маълумотларни деярли адабиёт манбаъларида учратмадик. Бироқ хаваскор кўчатчилар ва маҳаллий гулчилик ҳамда манзарали ноёб ўсимлик ишқибозлари томонидан амалда синаб кўрилатганлиги, лекин илмий ёндашув талаб этилатганлиги бу усулни илмий асослаб бериш учун зарурият туғдирди.

Биз тажрибаларимизни 2020 йил Андижон вилояти Пахтаобод тумани Темиров Сайдилло фермер хўжалигида Германия давлатидан келтирилиб парвариш қилинаётган ва Андижон вилоятининг Авто йўл ободонлаштириш учун етиштирилаётган кўчатларининг кесиб ташланган ортиқча илдизларидан қаламчалар тайёрлашдан бошладик. Бунда жами 480 дона илдиз бачки қаламчалари 12-15 см узунликда ток қайчида Феврал ойининг 2-3- декдалари давомида кесиб тайёрланди ва махсус тажриба ўтказиш учун тайёрланган дала майдонига қия ётқизилган холида 2-3 см қалинликда ҳеч нарса таъсир эттирмай тупроқ остига кўмиб экилди. Тажрибалар 4 вариантда ва 4-3 қайтариқ қилиб жойлаштирилди.

Шу билан биргаликда тажрибаларимизни ўрганиш даврида 1-

схемадаги яъни Павловния ўсимлигининг ўсиш ривожланишига минерал ўғитларнинг таъсири ҳам ўрганилди.

- 1) контроль,
- 2) 60 кг Азот+30 кг Фосфор,
- 3) 90 кг Азот+60 кг Фосфор
- 4) 120 кг Азот+90 кг Фосфор+60 кг

Калий ўғити қўллаб олиб борилган тажрибаларимизда 4 вариант ҳар бир вариантда 4 қайтариқдан иборат қилиб жойлаштирилди.

Тажриба майдонларига экишдан олдин Фосфорли ва Калийли ўғитнинг 100 % миқдоридаги қисмини Азотли ўғитнинг 25 % дан миқдори қўлланилгандан сўнг 60х30:1 схемада ҳар бир қайтариқда 30 тадан, 1 та вариантда 120 донадан илдиз бачки қия ётқизилган ҳолатда (27-29.03.2020 йил) кунлари 2-3 см тупроқга кўмилган ҳолатда экиш ишлари амалга оширилди [2]. Далада нам яхши бўлганлиги учун енгил эгатлаб суғориш ўтказилди. Шундан сўнг 05.04.2020 й. дан бошлаб 05.06.2020 й. гача нихолларни униб чиқишини ҳар беш кунда фенологик кузатув ишлари олиб борилди. Кузатувларимиз натижасида ҳар бир вариантдаги униб чиққан кўчатлар миқдори ўрганилганда Қуйидаги (1-жадвал) маълумотларни олдик.

1-жадвал

Павловния ўсимлигининг илдиз бачкиларининг нихол бериш коэффициентига минерал ўғитларнинг таъсири (2020 йил 05.03-05.06)

№	Вариант номи (кг физик тук холда)	Экилган илдиз бачкилар сони	Униб чиққан кўчатлар сони (дона)	Униб чиққан кўчатлар сони (%)
1	Контроль	120	87	72.5
2	N-60 P-30	120	89	74.2
3	N-90 P-60	120	90	75.0



4	N-120 P-90 K-60	120	102	85.0
---	-----------------	-----	-----	------

1-жадвалдан кўриниб турибдики Павловния ўсимлиги илдиз бачкиларидан кўчат етиштиришда тупроқ кузги шудгор қилинган, нишаблиги ўрта сув билан яхши таъминланган ер бўлиши зарур. Шунингдек минерал ўғитларни нихоллар униб чиқишига таъсири ўрганилганда 1-вариантда 72.5 %, 2-вариантда 74.2 %, 3-вариантда 75.0 % ва 4- вариантда 85.0 % нихоллар униб чиққанлиги кузатилди. Натижалардан кўриниб турибдики энг яхши кўрсаткич 4-вариантда кузатилиб 85 % ни ташкил қилди.

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкунки бу амалий тажрибамиздан келиб чиқиб 2020 йил натижаларига кўра павловниянинг илдиз бачкилари кўчатларини парваришlashда ўсимлик бўйи ва диаметри бўйича 1-схема 4-вариант яъни, 120/90/60 NPK меъёрида қўлланилганда энг яхши кўрсаткич қайд этилди. Демак, ишлаб чиқариш жараёнларида мазкур меъёр асосида кўчат тайёрланганда ўсимликларнинг бўйи ва диаметри бир-бирига мос келган холда юқори бўлиши олиб борган тадқиқодларимиз давомида аниқланди.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2017 йил 11 майдаги “Ўрмон хўжалиги давлат қўмитаси фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПК,-2966-сон Қарори.
2. Нурматов Ш. – Фосфатные удобрения. / Журнал Сельское хозяйство Узбекистана. №5 2018 г. 9 стр.
3. Olimjonov A.D., Abdullaeva K.Z. TECHNOLOGY OF GROWING SCENIC PAVLONIAN SAPLINGS / Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference EXPERIMENTAL AND THEORETICAL RESEARCH IN MODERN SCIENCE KISHINEV, MOLDOVA 26-28.03.2021 p-40